

Tip ve sağlık alanında e-eğitim: Ne durumda, gelecekte ne olacak?

Prof. Dr. Alper Cihan

1967 yılında Kahramanmaraş'ta doğdu. Antalya Teknik Lisesi'ni bitirdikten sonra İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nden 1990 yılında mezun oldu. Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Genel Cerrahi Bölümü'nde uzmanlık eğitimini tamamladı. 1999 yılında Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde akademik kadroya geçerek üniversitenin birçok biriminde kurucu olarak çalıştı. 2005 yılında doçent oldu, 2006'da İstanbul Taksim Eğitim Araştırma Hastanesi'ne Klinik Şefi olarak atandı. Kısa bir süre sonra İstanbul Bağcılar Eğitim Araştırma Hastanesi'ne Kurucu Başhekim olarak atandı ve 4 yıl boyunca bu görevi sürdürdü. 2010 yılında İstanbul Üniversitesine Rektör Danışmanı olarak geçti ve Uzaktan Eğitim Merkezi'nin kuruluşunu yaptı. Halen İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Dekanı olarak görevini sürdürmektedir.

İnsanlık tarihinde hemen her kesimin sürekli tartıştığı ve eleştirdiği konuların başında eğitim gelmektedir. Bilgi insanı donattıkça insanoğlu daha fazlasını aramaktadır. Zamanın vazgeçilmez ve durdurulamaz ilerlemesi gibi bilgi, kültür, teknoloji, ekonomi, sanat, tasarım ve daha birçok alanda gelişme ve yarışma durdurulamamaktadır. Öğreticilerin ve öğrencilerin her zaman sorduğu veya sorguladığı konu, “*Bunu daha kolay öğrenmenin bir yolu yok mu?*” sorusudur. Ara vermeksizin eğitim kalitesinden, istenildiği veya beklendiği gibi eğitim hedeflerine ulaşılamadığından dem vuran birçok konuşma ve yazı her yanımızı kaplamaktadır. İlkokuldan yükseköğrenime kadar hemen her kademedede eğitimi eleştirmekte ustalık belgesine de en çok hocalarımız ve eğitimcilerimiz sahiptir. Hele bir de konu hizmet içi veya mezuniyet sonrası eğitim olunca eksikliğimizi dile getirmeden duramayız. Bunların tamamının çözümü eğitim öğretimde ulusal hedef ve politikaları netleştirmekle olabilecektir. Biz ne için öğretiyoruz, ne yetiştiriyoruz, nasıl bir teknoloji kullanmalıyız, ne tip insan yetiştirme gayesindeyiz gibi klasik eğitim planlama soruları cevaplamadan ilerlemek zordur.

Bu konuların detayına girmeden ana temada netleşirsek eğitim-öğretim,

öğrenmeye aday olan kişilere bilgi ve beceri aktarma işlemidir. Bu aktarma işleminin birçok yöntemi vardır. Ama öncelikle aktarılacak bilginin çok iyi tasarlanmış olması gerekir. Aktarılacak bilgi ve becerilerin kapsamı, hedefi, kazanımları ve yeterlilikleri doğru ve eksiksiz bir şekilde tamamlandıktan sonra ancak nasıl aktarılacağı yani aktarım yöntemi konuşulabilir.

İşte tam da burada e-öğrenme farkını ortaya koymaya başlar. Klasik öğrenme sistemlerinde öğretici ve öğrencinin kapalı bir mekânda yüz yüze eğitim öğretim yapması için de gereken bu tanımlar, genelde doğrudan gözetim yapılamadığından bu tür öğretimin kalitesi kurumların veya kişilerin insafına kalmaktadır. E-öğrenmede ise her detay görülebilir, kontrol edilebilir ve tekrarlanabilir olduğundan temel gereksinimler yapılmadan yola çıkmak oldukça zordur.

Buradan yola çıkarak yüz yüze eğitim ile e-öğrenme sistemlerinin karşılaştırmasına ait çok sayıda araştırma ve makale mevcuttur. Bunların hemen tümünde de e-öğrenme sistemlerinin hata yapmaya veya özensiz program hazırlamaya daha az imkân taşıdığı ispatlanmaktadır. Hatta bazı çalışmalar da e-öğrenme yöntemlerinin yüz yüze eğitimden daha faydalı ve yüksek kaliteli çıktı ürettiğini göstermeye

kadar varmaktadır. Bu konular artık küresel dünyamızda tartışılmaktan çıkmış ve uygulamalarda e-öğrenme sistemleri önemli yerini almıştır. Türkiye'de 1994 yılında internet ulaşımının yaygınlaşması ile birlikte birçok sağlık çalışanı yurtdışı sitelerden e-öğrenme aktivitelerine başlamışlardır. Bunlardan en çok kullanılanı da PUBMED olarak bildiğimiz neredeyse sağlıkçıların en değerli kaynağıdır. Ben dahil bir çok arkadaşımız literatür bilgimizi bu siteden, bir çok konuyu bu sitelerdeki makalelerden araştırarak öğrenme aktivitesini iletmişizdir. Grafikte PUBMED üzerinden internet ve tıp konularında yapılan araştırmalarında ne kadar hızlı artış gösterdiği görülmektedir.

Bunun dışında çok sayıda medikal siteler bizlere geniş çapta akademik bilgi aktarmaktadır. Burada sayılamayacak kadar çok site ve içlerinde de çok iyi uygulama örnekleri mevcuttur. Yayınevleri bu alanda ulaşılabilir olmak ve pastadan büyük pay almak için yarışmaktadır. Artık bilgi her yerde, etrafımızda, bilgisayarımızda, cep telefonumuzda ve kablolu-kablosuz cihazların her şekilde ulaşabileceği mesafelerdedir.

Açık ve uzaktan eğitim öğretim sistemleri on yıllar boyunca yavaş yavaş ilerleyen, mektupla, radyoyla, televizyonla, kitapla, web sitesi ile öğretme sürecindeki ilerle-

yişi adeta roket takmış gibi hızlanmıştır. Uzaktan öğretim veya e-öğrenme farklı mekânlardaki öğrenci, öğretmen ve öğretim materyallerinin iletişim teknolojileri aracılığıyla bir araya getirildiği kişisel, grupsal veya kurumsal bir eğitim faaliyeti olarak artık her yerdedir.

Yaşam boyu öğrenme olarak da adlandırılan bu sistemle geniş kitleye hizmet sunulabilmektedir. Çünkü bilgi ve materyal her zaman her yerde elimizin altındadır. Geleneksel eğitimden yararlanmayan kişiler için, ayrı niteliklere sahip bireylerden oluşmuş hedef kitleye farklı uygulamalarla eğitim hizmeti vermek için, bilgi ve becerilerin artması, değişmesi ve çeşitlenmesi için yoğun olarak kullanılmaktadır. Daha ekonomik yani birim maliyetleri ucuz olduğu ve öğrenci merkezli bir sistem olduğu için yaygınlık kazanmaktadır. Çok çeşitli iletişim teknolojilerini eğitim hizmetine sunabilen bir sistemdir.

İnternet ortamında çok sayıda yerli ve yabancı sitelerde tıbbi bilginin her türlüüne ulaşmak bugün mümkündür. Bunların ne kadarının formal bir yapıya sahip olduğu ve doğru bilgi aktardığı konusunda tereddütler de artmaktadır. Özellikle hastalar açısından reklam temelli olan bazı siteler yönlendirici ve yanlış bilgi ile ticari amaçlar yürütmektedir. Buralardan alınan yanlış bilgiler ile insanlar hekimlerini ve sağlık çalışanlarını dahi sorgulayabilmektedirler. Bu konularda da sağlık bilgisi sunan sitelerin bir akreditasyon ve doğrulama sistemine sahip olması tartışılmaktadır.

Yaşam boyu öğrenme veya internet hizmetleri olarak adlandırılan bu bilgi veya mesleki sitelerin dışında e-öğrenme ortamı, kaliteli, düzenli, yapılandırılmış, penetrasyon kabiliyeti yüksek bilgi setleri kullanılarak eğitim öğretimin kalitesini artıracak önemli avantajlara sahiptir.

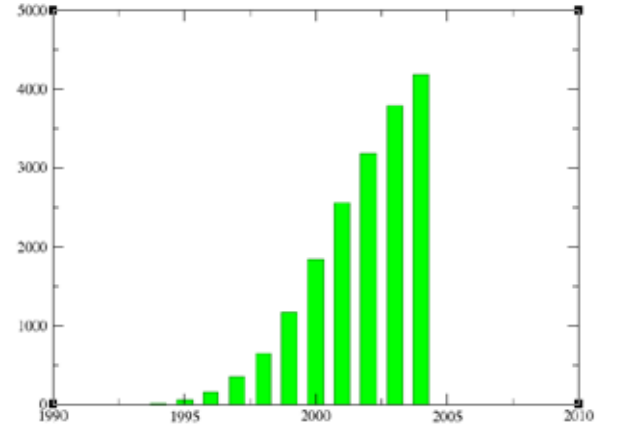
Özellikle sağlık eğitimi gibi yeryüzünün en karmaşık tasarımı ve fonksiyonuna sahip insan ile uğraşan bu sektörde, klasik öğrenme sistemi olan kelime ve harfe dayalı kişisel eğitim öğretim artık yetersiz kalmaktadır. Sınıflarda tek bir öğreticinin bilgi ve deneyimlerini aktarma tarzında yürütülen yüz yüze dersler düşük aktiviteli kalmaktadır. İnsanoğlunun öğrenme aktivitesi gelişmekte ve talep şekli değişmektedir. Artık daha hızlı, daha renkli, daha yapılandırılmış, önceden tasarlanmış, heyecan uyandıran, bilgiyi hareket ve nesnel tabana dayalı öğrenen sistemler istenmektedir. Kas iskelet sistemini, karaciğer hücre yapısını, beyin fonksiyonlarını kitaptan okuyarak, resimden bakarak veya sınıfta hocadan dinleyerek zihinde modelleme devri yavaş ve zor kalmaktadır günümüzde. Günlerce çalışarak ezberlenen, hayal

edilen, hatırlanmaya çalışılan, defalarca tekrar edilmesi gereken konular artık günümüzde ses, söz, hareket, etkileşim, animasyon gibi birçok teknoloji ile daha kolay öğretim yöntemlerine sahiptir. Hatta bu iş iyice ileri gitmiş ve bu tür eğitim materyalleri oyun materyallerine dönmüştür. Okuma yazmayı yeni öğrenmiş bir çocuk bile internet üzerinden ulaşılan oyunlar üzerinden ameliyat yapmayı öğrenebilmektedir.

Ayrıca e-eğitim; planlı ve düzenli bir eğitim tasarımı, içerik geliştirmesi, etkili sunulması ve iyi bir ölçme değerlendirme mekanizması ile sorgulanması gereken bir sistemdir. Bu şekilde planlanan bir eğitim modülü eşzamanlı eğitimlere, eş zamansız tamamen kayıttan yürütülen eğitimler ile veya karma bir şekilde modellenen uygulamalarla yürütülebilir. Bu şekilde eğitimleri önceden tasarlamak, öğretim planlarını yapmak, materyalleri önceden takımlar veya gruplar halinde çalışmak, tartışmak ve en öğretici materyalleri geliştirmenin avantajları mevcuttur. Önceden planlanan ve hazırlanan eş zamansız materyaller, belli zamanlarda yapılan canlı uzaktan ders saatleri gibi birçok yöntem mevcuttur.

Bunun için profesyonel yöneticiler, öğreticiler, öğretim teknolojileri, yardımcı görevliler, gelişmiş sistemler ve uzman personeller gerekmektedir. Bunlar da artık günümüzde hemen her üniversitemizde az veya çok sayıda mevcuttur. Ayrıca bu materyalleri e-öğrenmeye açacak donanım, sunucu, network ve internet altyapısı da her an ulaşılabilir durumdadır. Bu konularda uluslararası alanda çok ciddi öğrenme ortamları oluşturulmuş ve sanal üniversiteler gelişmiştir. Mezuniyet öncesinde ve mezuniyet sonrasında da çok değerli bilgi ve sunumlara buralardan ulaşılabilir. Ayrıca bu materyalleri e-öğrenmeye açacak donanım, sunucu, network ve internet altyapısı da her an ulaşılabilir durumdadır. Bu konularda uluslararası alanda çok ciddi öğrenme ortamları oluşturulmuş ve sanal üniversiteler gelişmiştir. Mezuniyet öncesinde ve mezuniyet sonrasında da çok değerli bilgi ve sunumlara buralardan ulaşılabilir.

Birçok site ve kuruluş e-öğrenme ortamlarında tıbbi bilgi ve becerinin aktarımı için iyi örnekler geliştirmektedir. Görev yaptığım İstanbul Üniversitesinde de tıp öğrencilerinin kullanımı için öğrenme yönetim sistemi kurulmuş ve ders içeriklerini öğrencilerimizin her an ulaşılabilir olarak bulması için geliştirme çalışmaları sürmektedir. Bununla beraber Ulusal Cerrahi Derneği'nin ameliyatlara ait eğitim videoları da siteye eklenerek öğrencilerimizin ve asistanlarımızın hizmetine sunulmuştur. Siteden öğrencilerimiz ve araştırma görevlilerimiz kendi kullanıcı bilgileri ile giriş yapabilmektedir. Buradaki örnekte yüz yüze klasik eğitimin e-öğrenme avantajları ile desteklenmesi görülmektedir. Burada mezuniyet sistemi içinde bir e-öğrenme desteği sunulmaktadır ve belli bir müfredata bağlı öğretim tasarımı içeriği geliştirilmektedir. Programdaki öğrenme hedeflerinin daha

kolay, daha hızlı, daha kalıcı bir şekilde öğrenciye aktarılması için yardımcı materyal olarak sunulmaktadır. Tıp ve sağlık bilimleri eğitimlerinde bu metod çoğalarak artacaktır ve artmalıdır. Tıp eğitiminin dışında sağlık bilimleri alanındaki birçok eğitim hizmeti de bu teknoloji ile desteklenmelidir. Bu teknoloji ile bazı dersleri tasarımsal öğrenme ortamına alıp buradan yoğun etkileşimli öğrenci ve öğretici faaliyetleri takip edilmektedir.

Bunun dışında kazanılan bilgilerin tazelenmesi, hatırlanması ve yeni bilgilerin edinilmesini amaçlayan mezuniyet sonrası tıp eğitimi sistemi de e-öğrenme alanına en çok ihtiyaç duyan uygulamalardandır. Özellikle mezuniyet sonrasında çalışanların iş aktivitelerine ara vermeden eğitim alabilmeleri, ihtiyaç duydukları anda alabilmeleri, alanlarında uzman ve kendini ispatlamış kişi ve kuruluşlardan almalarının başka da yolu yoktur. Resim 2'de görüldüğü gibi Stanford Üniversitesi Sürekli Tıp Eğitimi sistemi gibi birçok eğitim sistemi mevcuttur.

Sonuç

Harf, kelime, yazı ve sözden öteye geçmek; tıp ve sağlık eğitimi alan gençlerimizin en doğal hakkıdır ve biz bu öğrencilerimize e-öğrenme avantajlarını sunmalıyız. Benzer konuları daha kısa sürede, daha kolay anlaşılır, daha kalıcı ve yapılandırıcı bilgi seviyesine getiren öğrenme imkânlarına öğrencilerimizi kavuşturmalıyız. Tüm çalışanlarımıza da hizmet içi eğitim, mezuniyet sonrası eğitim sistemleri halinde kendilerini yenileyecek, önceden kazanılmış bilgileri güncelleyecek, yenilikleri takip edecek ve bu gelişmelerini de belgeleyecekleri sistemleri sunmalıyız. Gelişmiş tüm ülkelerde bilgi aktarımına hız katacak, kalite katacak, kullanılabilir bilgi edindirecek e-öğrenme sistemlerine geçiş hızlanırken ülkemiz geride kalırsa sonuçta daha az öğrenmiş bir topluluk olmaktan kurtulamayacağımız bir gerçektir.